

Предтечинська все багатіла та багатіла, Борисоглібська же не переставала „малити ся“, поки нарешті не скасовано її при кінці XVIII в.: або вона згоріла або її розібрано задля давности. Натомість, після пожежі 1811 р. прилучено до Предтечинської церкву Св. Духа з усім, що в ній від пожежі зацілило. Сама Предтечинська церква в сій страшній пожежі зацілила.

Д. Петров доводить детальну історію церкви аж до нинішнього часу. Про старанність в укладі її було вже сказано. Можна закинути пр. Петрову тільки те, що він не користав ся консисторським архивом, де, безперечно, не мало єсть документів, що дотикають ся внутрішнього життя Борисоглібської парафії. Єсть, правда, поклики на консисторський архив, але сі поклики дуже недокладні, напр.: „Смотри Архивъ Киев. Духовн. Консисторіи подъ 1784 годомъ“ (стор. 63), або „списки настоятелей Киево Богоявленскаго монастыря, 1760-хъ годовъ, въ архивѣ Киев. Дух. Консисторіи“ (стор. 22). Робити такі нотатки неможливо в ученій праці. Хоча, треба мовити правду, і в самому архиві Київ. Духовної консисторії дійти ладу та знайти потрібний документ вельми трудно, а всеж таки доконче треба проставляти напевне № та рік документу. Що ж автор не використав архиву Київ. консисторії, маємо доказ, бо в сій книжці немає згадки за деякі акти того архиву про Борисоглібську церкву, напр. що в другій половині XVIII в. ся церква віддавалась з дозволу Консисторії для відправи в її полковому священникови — одному з тих полків, що стояли в Києві: р. 1772 дано дозвіл відправляти службу в Борисоглібській церкві священникови канонірського полку Дмитрові Єнецькому (Постанови Київ. консисторії за 1772 р. №. 459.).

Книжка видана „на користь Борисоглібської церковно-приходської школи“.

М.

~ Aleksander Jelski — Wiadomość historyczna o parsiarni Radziwiłłowskiej w Słucku (Sprawozdania komisji do badania historii sztuki w Polsce т. V, в. 1896, IV, с. 193—204, 4°).

Maryan Sokołowski — Pasy metalowe polskie tak zwane lwowskie albo przeworskie (ibid т. VI, в I, 1897 с. 10—16, 4°, з численними образками).

Обі сі статі, що з'явились одна по другій, говорять про звисний предмет давного строю, широко уживаний на Русі і в Польщі і для того для нас цікавий — золотисті пояси слуцькі і ковані львівські.

Д. Єльський подає коротку історію фабрики поясів в Слущку (тепер губ. Минської), нагадуючи, що доси подавано вже багато неправ-

дивих і баламутних відомостей про сю фабрику, аж на основі відписів документів з Радивіловського архива автор може подати відомости цілком певні, і оповідає сю історію так :

Ян Маджарський, з роду Вірменин, прийшовши, як говорено, з Турції з неволі, зайшов на двір князя Михайла Казимира Радивіла в Несвіжу і зробив з ним умову, де з'обов'язався виробляти матерії, коври, пояси за тиждєву оплату зі скарбу князя. Крім того умова дозволяла Маджарському робити всяку роботу на продаж, колиб скарбових замовлень не було.

Умова ся була уложена 1758 року і рік сей можна уважати роком заложеня слуцкої фабрики. Але скоро настали для фабрики, чи як тогди називаю — „персярні“ злі часи. В два роки по заложеню умер її протектор князь Єронім Радивіл, а в чотири і сам основатель. Ординацію обняв князь Кароль „Panie kochanki“. Скомпромітований кілька разів в акциях політичних перебував він аж до р. 1778 за границею і розумієсь фабрикою зовсім не журився. Підчас того Маджарський користав з права виробу поясів і золотоглаву на власну руку і здобув значний масток, так що коли князь Радивіл за границею потребував грошей і дав повне право повномочникови свому позичати для него потрібні суми, предложив Маджарський позичити 10.000 зл. пол. а обіцяв два рази тільки дати на заклик князя; за то дістав фабрику слуцку в аренду за річним чиншом 10.000 зл. п. Контракт уложено р. 1776.

Межи р. 1776—1778 умер Ян Маджарський а провід над фабрикою взяв син его Леон. Коли по смерти Кароля Радивіла справи мастєковї ординації значно під'упали, а ще наступили і випадки історичні, що все змінили, упала також і фабрика слуцка. Материялів з заграничі не можна було спроваджати, людей з фабрики брали до войска, тож Л. Маджарський просив кілька разів, аби зліквідовано фабрику. По кількох просьбах М. зажадав комісар дїбр слуцких докладно справозданя з мастєку і стану фабрики. Справозданє се уложене в формі запятань і відповідей і датоване 1807 р. подає докладні відомости про устрій фабрики і техніку виробу; і автор наводить його в цілости. Видно з него, що в фабриці було 24 варстатів, що мали всі потрібні приряди, що завятих в ній було 30 людей, що материяли були спроваджані з Гданьска а шнури і нитки роблять у фабриці. Наслідком було, що в листопаді 1807 р. князь Домінік Р. переняв фабрику від Л. Маджарского і дав заряд найстаршому її майстрови Йосифови Борсукови. Коли в 1831 р. заборонено в Росії стрій польський, перестала фабрика виробляти пояси, а робила нашивки, яких уживали Жидівки до свого строю, звані заложками, а коли приказ з р. 1844 заборонив Жидам давній стрій, упала фабрика зовсім.

Потім подає автор відомости про саму фабрику, місце її положення і опис будинку і її виробу. З позісталих листів Маджарських видно, що в фабриці крім поясів робили також чап्राки, жилети (камізельки), дими, фальбани або обшивки до дамських уборів; далше подано всі роди поясів, їх опис і ціна (від 7—75 дукатів). Бували вони ріжних барв, звичайно ткані золотом або сріблом, називались хинські, парискі або французкі. Перші пояси слудкі не мали ніякої марки фабричної, лиш латинський напис „Factus est Sluciae“ або просто лиш F. S. Пізнійше Леон Маджарський писав на них своє назвиско по руски: Лео Мажарський, що дуже дивує автора.

Нині, пише автор в кінці статі, пояси слудкі дуже рідкі, а то найбільше через марнотравство женщин, що тляли їх на кавалки і уживали на прикраси до своїх строїв; деякі, хотая і не цілі, попали в костели і там задержались; багато перетоплено на срібло. Тепер пояси слудкі зібрані в більшім числі лиш в музею гр. Тишкевича в Логойську (пов. борисовский), у Радивілів в Полонечці (пов. новгородский) і в Станькові в музею Чапского.

М. Соколовський говорить про металеві пояси львівські або перворські так звані від міст, де їх виробляли. Вони були зложені з бляшок нашіваних на шкіру, а орнамент на них бував або плоский або випуклий. З Руси, пише автор, розповсюднились металеві пояси по цілій Польщі і виробляли їх також в Кракові: — краківські пояси відзначались орнаментациєю плоскою, підчас коли властиві львівські чи пшеворські орнаментовані були випукло. Сю ріжницю однак автор приймає з застереженем, уважаючи річ не зовсім виясненою.

На підставі орнаментики, що представляє звичайно цвѣт лотосу з гори і з боку, автор виводить перший початок сих поясів з Византії: орнамент такий знаходить він в церкві св. Софії в Константинополи; він перейшов потім до середновічних виробів штуки італійської, а особливо венеціанської, як то можна бачити на шкатулках італійско-византійських. На доказ наводить ще автор фреску з палати Медічі в Фльоренції, де представлено Йоана Палеолога, що прибув на собор флоренцький 1439 р. на сій фресці Палеолог має на собі такий металевий пояс, що, на думку автора, доводить розповсюдненне таких поясів в Византії.

З Византії прийшли ті пояси на Русь, а звідти до Польщі і до Кракова, де ремісники Німці додали до орнаментики византійської трохи західно-європейского ренесансу і тим то можна пояснити ріжницю між поясами рускими та краківськими. На тій підставі виступає автор протів Гефнера-Альтенека, що такий пояс з плоскою орнаментикою (з музею монахійского) уважає виробом штуки німецької.

Як видно з статі, автор признає пояси металеві виробом чисто руским а навіть на підставі найдавніших книг міста Кракова називає імена майстрів руских, що перенеслись туди з Русі, переважно зі Львова і запровадили серед польської людности уживане тих поясів. Цікаво отже, длячого на титулі названо їх поясами польськими. На се дає автор поясненне на с. 15, кажучи, що „Русь в своїм культурним розвитком становила інтегральну часть історії нашої власної польської цивілізації“. Коротко і ясно...

G—a.

А. Андриєвскій — Последніе кіевскіе сотники, К., 1896, ст. 40.

Отся праця д. Андриєвського, як і одна з попередних — „Кіевскіе смуты середины прошлаго столѣтія“ (Київ. Старина 1886, XII) дотикаєть ся історії Київа минулого віка. На підставі архивного матеріалу, в котрого до статі в кінці додано в цілости чи в уривках сім документів, автор характеризує особи й діяльність останніх київських сотників — синів Павла Гудими — Михайла (1760—1772) й Івана (1772—1782). Особи їх не мають для нас великої цікавості; вони зовсім неподібні до сотників й старшин героїчних козацьких часів, се люде цілком переняті буржуазними змаганнями: вони де тільки можливе ухляють ся від тягарів військової й иншої служби, а користують ся вигодами свого уряду задля того, щоб побільшити свої маєтности, представляючи з себе типових репрезентатів козацької старшини XVIII в.; при тогочаснім браку докладних постанов що до відносин між ріжними урядами, а окрім того, при неприязни між генерал-губернатором М. Леонтевим і гетьманом Разумовським, всі провини сотників Гудимів лишались без кари.

Цікаві для нас в сій історії декотрі подробиці й риси тогочасного життя, що звертають на себе увагу при читанню документів. Так можна занотувати, що перехід уряду від батька до сина був на стільки звичайною справою, що Михайло Гудима просто подає до гетьмана рапорт, де прохає іменовати його „на мѣсто отца въ Кіевскую сотню сотникомъ“. В документах ми зустрічаєм ся з фактами незаконного вписання міщан київських в козаки: на се скаржить ся київський магистрат і 1768 р. подає цілий реєстр київських міщан незаконно вписаних в козаки. Ще на Гудиму-батька магистрат скаржив ся (1753), що Гудима „безъ всякого завору и опасенія“ шинкує у своїй господі і „разными товарами торги отправляетъ“; туж скаргу на шинкування Гудими-сина магистрат приносить гетьманови в 1763 р. Користуючись своєю власттю, Іван Гудима чужі „скота всегда забивалъ и людей изъ ружья подстрѣливалъ“. Не за-